

KARTA EWIDENCYJNA
ZABYTKÓW
ARCHITEKTURY I
BUDOWNICTWA

A

B

C

D

E

F

G

H

I

J

K

L

Ł

M

N

O

P

R

S

T

U

W

X

Y

Z

NR 1294

1. Obiekt

86/4

BRAMA NEOGOTYCKA /OB. RUINA/

2. Czas powstania

1846

3. Miejscowość

WARSZAWA

11. Zdjęcia, rzut, przekrój, sytuacja, orientacja

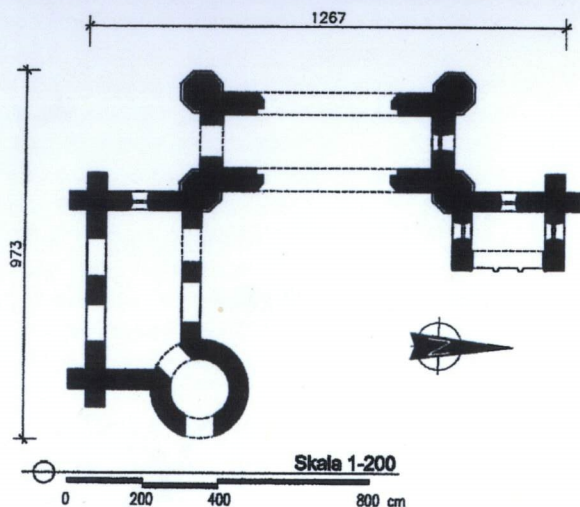
1. ORIENTACJA 1:20000

2. WIDOK OD ZACH.

3. RZUT 1:200

2

3

Skala 1-200

1

4. Adres

PARK MORYSIN

Hip. [REDACTED]

5. Przynależność administracyjna

województwo.....MAZOWIECKIE

dzielnica.....WILANÓW

6. Poprzednie nazwy miejscowości

WILANÓW

7. Przynależność administracyjna przed I VI 1975

województwo.....WARSZAWSKIE

powiat.....WARSZAWSKI

8. Właściciel i jego adres

SGGW - Rolniczy Zakład Doświadczalny
ul. Stanisława Kostki Potockiego 11
02-958 Warszawa

9. Użytkownik i jego adres

Obiekt nie użytkowany /Ruina/

10. Rejestr zabytków

Nr 640/6 z 01.04.1973 r.

Budynek bramy wraz z towarzyszącą mu niewielką częścią mieszkalną (izba w wieży) wzniesiony został w 1846 r. wg projektów **Henryka Marconiego** i ozdobiony ceramiczną dekoracją wykonaną przez brata architekta - **Ferrante Marconiego**. Całość utrzymana w neogotyckich formach inspirowanych architekturą dojrzałego i późnego gotyku angielskiego (tzw. Decorated Style i styl perpendykularny) z ich charakterystycznymi elementami – łukiem Tudorów, gzymsami okapnikowymi, kształtem zachowanego krenelażu. Malownicza struktura obiektu podkreślona dominantą w postaci cylindrycznej wieży stanowi jeden z integralnych elementów kompozycyjnych Parku Krajobrazowego Morysin. Założenie parkowe zlokalizowane po pn.-wsch. stronie Jeziora Wilanowskiego i nazywane pierwotnie Laskiem na Kępie pełniło za czasów króla Jana III Sobieskiego funkcję zwierzyńca. Wraz z przejęciem Wilanowa w 1799 r. w ręce Stanisława Kostki Potockiego i Aleksandry z Lubomirskich Potockiej następuje rozbudowa posiadłości i przekształcanie jej otoczenia w duchu krajobrazowych parków angielskich. Zakładane są wówczas parki w Gucinie i Natolinie. Podobnie dzieje się z wzmiankowanym Laskiem na Kępie, w miejscu którego zaprojektowane zostaje założenie parkowe nazwane po 1812 r. Morysinem od imienia wnuka Stanisława i Aleksandra Potockich – Maurycego. Już w 1799 r. rozpoczęto usypywanie sztucznej wyspy i grobli, które miały kompozycyjnie połączyć ogród wilanowski z przyszłym parkiem. Do jego utworzenia wykorzystano ukształtowanie terenu - starorzecze Wisły, Jezioro Wilanowskie, Kanał Sobieskiego oraz istniejący drzewostan typowy dla zalewowego lasu łąkowego, złożonego głównie z wierzb i topoli. Prace od samego początku nadzorowali osobiście Potoccy. Aranżacja parku polegała na stworzeniu układu nieregularnych klombów i polan połączonych drogami tworzącymi osie widokowe. Całość, zgodnie z ówczesnymi tendencjami uzupełniano stopniowo kolejnymi obiektami parkowymi: pałacikiem w formie rotundy, stanowiącym luźne nawiązanie do świątyni Westy w Tivoli (proj. CH.P. Aigner i St. Kostka Potocki, 1811 r.), Oraculum (rzeźba W. Czerwiński, kolumny i belkowanie J. Hagen, 1825), neorenesansowy Dom Stróża i drewniana Gajówka (oba budynki proj. F.M. Lanciego ok. 1850 r.). Neogotycka brama położona na wprost pałacu wilanowskiego, tworzyła wschodnią oś widokową założenia i zamykała aleję obsadzoną wierzbami. Oprócz mieszkania w wieży obiekt pełnił jedynie funkcję elementu urozmaicającego kompozycję parku.

SYTUACJA

Brama zlokalizowana jest w części pd. dawnego parku Morysin, założenia zajmującego teren po pn.-wsch. stronie Jeziora Wilanowskiego. Budynek bramy usytuowany na wprost pałacu wilanowskiego stanowi zamknięcie jego wsch. osi widokowej. Do bramy prowadzi obsadzona wierzbami aleja.

MATERIAŁ I KONSTRUKCJA

Ściany nośne wzniesione z cegły ceramicznej pełnej wiązanej krzyżowo,

Dekoracja fryzu i kartusze herbowe – terrakota

Detal architektoniczny – gzymsy, blendy arkadowe wieżyczek, rozglifienia portalu, daszki krenelażu imitujące kamień wykonane zostały w tynku techniką narzutową

sklepienie przejazdu bramnego – częściowo zniszczone, zachowane fragmenty ceglane, wiązanie w układzie skośnym

stropy (aneks mieszkalny) – niezachowane, pierwotnie drewniane

W przejeździe bramnym od strony zach. zachowane zawiasy po niezachowanych skrzydłach bramy

RZUT

Składa się z prostokątnej, jednorzędowej partii jednoprzelotowego przejazdu bramnego, o narożnikach akcentowanych sześciobocznymi wieżyczkami i dwóch aneksów od strony wsch. powiązanych z narożnymi wieżyczkami. Aneks usytuowany przy pn.-wsch. narożniku przejazdu posiada prostokątny rzut o równoległym układzie wzgl. osi podłużnej przejazdu. Aneks od strony pd.-wsch. położony poprzecznie wzgl. przejazdu zaprojektowany został na rzucie prostokąta zespolonego z okrągłą w planie wieżą przy pn.-wsch. narożniku.

BRYŁA

Obiekt złożony z trzech parterowych, niepodpiwniczonych, prostopadłościennych segmentów: przejazdu bramnego i powiązanych z nim nieco niższych aneksów bocznych. Do aneksu pd. przylega cylindryczna, pierwotnie trójkondygnacyjna, zwieńczona niegdyś krenelażem wieża. Naroża segmentu przejazdu bramnego ujęte sześciobocznymi, wieżyczkami wysuniętymi ponad obiegające korpus przejazdu blankowanie i również zamknięte krenelażem. Analogiczne, niemal w całości zniszczone blankowanie wieńczy również partie aneksów. Narożniki aneksów zaakcentowane skarpami.

ELEWACJE

Parterowa, trójosiowa elewacja zach. pełniąca rolę fasady parawanowej składa się z wysuniętej, wyższej partii środkowej flankowanej wieżyczkami i jednoosiowych, symetrycznych od frontu aneksów bocznych o akcentowanych szkarpmi narożnikach zwieńczonych pinaklami. Segment środkowy mieszczący zamknięty łukiem koszowym (Tudorów) przejazd bramny, ujęty został portalem złożonym z profilowanych, prostokątnych obramień urozmaiconych po obu stronach łuku czworobocznymi, terrakotowymi plakietami z stylizowaną dekoracją roślinną. Zwieńczenie portalu otrzymało formę profilowanego gzymsu okapnikowego. Powyżej niego rozciągnięto pas fryzu przedłużony również w partii wieżyczek i wypełniony płycinami z dekoracją w postaci rozet (część środkowa) oraz herbów fundatorów – Pilawa i Szreniawa (boczne ścianki wieżyczek). Segment środkowy zamyka attyka w formie krenelażu z wysuniętą ku górze częścią środkową wypełnioną płyciną z herbem Pilawa. Partie wieżyczek powyżej fryzu zaakcentowano ostrołukowymi, tynkowanymi blendami i zwieńczono krenelażem opartym na uskokowej podstawie.

14. Kubatura	15. Powierzchnia użytkowa	16. Przeznaczenie pierwotne	17. Użytkowanie obecne
ok. 180 m ³	20 m ²	mieszkalne	obiekt nieużytkowany - ruina
18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja (po 1945 r.)		19. Stan zachowania(fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje) <p>Obiekt w stanie ruiny, zachowała się jednak większość jego murów magistralnych. Zniszczeniu uległy stropy, zwieńczenie wieży, stolarka okienna i drzwiowa, część detalu architektonicznego. W istniejących partiach murów należy odnotować:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zawilgocenie murów w partii przyziemia - uszkodzenia i ubytki w zachowanym detalu - spękania ścian, wypłukania spoin 	
20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie		Zabezpieczenie obiektu przed dalszą degradacją. Przygotowanie programu prac konserwatorskich.	

21. Akta archiwalne i źródła ikonograficzne (rodzaj, numer i miejsce przechowywania)

Plan sytuacyjny dóbr wilanowskich z lat 1859-1866, AGAD, Zb. kart. t. 468-6ark. 11
Założenie parkowe Morysin. Prace przedprojektowe, L. Waško, A. Michałowski, Muzeum w Wilanowie, syg. 900
Zbiory ikonograficzne Instytut Sztuki PAN

23. Uwagi różne

24. Opracowanie karty ewidencyjnej

tekst.....mgr Jan Szuliński

JSzuliński

plany, rysunki.....(przygotował) mgr Jan Szuliński

fotografie..... mgr Jan Szuliński

miejsce przechowywania negatywów.....u autora

KARTA PO WYPEŁNIENIU PODLEGA OCHRONIE NA PORSTAWIE PRZEPISÓW PRAWA AUTORSKIEGO

22. Bibliografia

J. Cydzik, W. Fijałkowski, *Wilanów-dzieje, architektura, konserwacja*, Warszawa 1989
W. Fijałkowski, *Wilanów*, Warszawa 1973
G. Ciołek, *Ogrody Polskie*, Warszawa 1954
L. Majdecki, *Historia Ogrodów*, Warszawa 1958
Aleksandra Witak, *Morysin - zaniedbana część Wilanowa*, [w:] *Ochrona zabytków*, 2/99

25. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

26. Załączniki

załączniki – 2

1. Miejscowość 2. Dzielnica	WARSZAWA WILANÓW	5. Obiekt (nazwa jak w karcie) BRAMA NEOGOTYCKA	6. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego) cd. Rubr. 12, 13 zdjęcia
--------------------------------	---------------------	---	--

C.D. Rubryka 12

W 1892 r. Morysin przeszedł na własność rodziny Branickich, którzy wprowadzili do kompozycji parku wał ochronny (1915 r.). Zespół w stanie niezmienionym pozostał do 1939 r. Początek dewastacji parku i znajdujących się na jego terenie zabudowań rozpoczęli w 1944 r. wycofujący się przed nadciągającym frontem Niemcy. Destrukcja obiektów parkowych i samego założenia, które pozbawione zostało właściwej ochrony kontynuowane jest w okresie powojennym, w czasie którego na mocy dekretu, dobra wilanowskie wraz z Morysiem zabrano prawowitym właścicielom. Teren parku podzielono i przekazano pod zarząd oddziałowi wilanowskiemu Muzeum Narodowego w Warszawie, obszar na wprost pałacu, wraz z neogotycką bramą znalazł się natomiast w gestii Rolniczego Zakładu Doświadczalnego SGGW. Kompleksowy plan odbudowy i przestrzennego zagospodarowania Morysina opracował w 1954 r. profesor Gerard Ciołek. Przewidywał on połączenie terenów parku i rolnych w jeden wielki kompleks użytkowo-wypoczynkowy dla mieszkańców Warszawy. Program ów podobnie jak kolejne wizje przygotowywane przez Biuro Rozwoju Stolicy pozostały jednak wyłącznie w sferze projektów. W tym czasie następowało stopniowe zarastanie parku i dalsza degradacja jego budowli. W 1980 roku huragan powalił część ocalałego, zabytkowego drzewostanu. Zdewastowany i zaniedbany park „zainspirował” w 1996 r. Konserwatora Przyrody do przemianowania go na Rezerwat Morysin, co spowodowało niemożność prowadzenia na tym terenie prac pielęgnacyjnych i zacieranie pierwotnej kompozycji przestrzennej. Konsekwencją braku skutecznej ochrony i decyzji co do przyszłości dawnego parku doprowadził do sytuacji obecnej gdzie w stanie całkowitej ruiny znajdują się budynki Pałacyku, Domu Dozorcy oraz dawnego Oraculum. Pomimo znacznej dewastacji w najlepszym stosunkowo stanie znajduje się neogotycka brama. Zniszczeniu uległo do 1947 r. zwieńczenie wieży w postaci okazałego krenelaża, kute, ażurowe skrzydła bramne i stylizowana brona. W następnych latach dewastacji uległa część dekoracji elewacji i ceglanych murów obiektu

C.D. Rubryka 13

Elewacje zach. aneksów bocznych przepruto wąskimi prostokątnymi okienkami i zwieńczono blankowaniem poprzedzonym szerokim pasem gzymsu. Pinakle spinające skrajne części elewacji urozmaicocono ostrołukowymi blendami i zamknięto dwuspadowymi daszkami.

Elewacja boczna pn., dwuosiowa zawiera zarówno w ścianie aneksu jak również w bocznej elewacji przejazdu wąskie, prostokątne okienka z górnymi gzymsami okapnikowymi. Pozostałe elementy stanowią przedłużenie analogicznych form od strony fasady (fryz, wieżyczki, gzymsy, pinakle).

Elewacja boczna pd., trójosiowa, w części segmentu przejazdu analogiczna jak od pn., w partii aneksu dwuosiowa, ujęta skarpami z pinaklami. Otwory okienne znacznie szersz akcentowane gzymsami okapnikowymi ponad którymi zachowane są pozostałości gzymusu i blankowania. Do naroża elewacji wsch. aneksu południowego przylega górująca nad całością wieża zaakcentowana gzymsami wyodrębniającymi podział niezachowanych kondygnacji. Ściany wieży posiadają nieregularne w układzie prostokątne okienka z gzymsami okapnikowymi. Od pn. zachowała się uskokowa podstawa pod istniejącym tam niegdyś prostokątnym wykuszem. Nie przetrwało natomiast do dnia dzisiejszego krenelażowe zwieńczenie wieży. Pomiędzy wieżą a częścią przejazdu elewacja aneksu pd. posiada również dwie osie, przy czym druga oś ma nieco niżej położone nadproże i mieściła pierwotnie drzwi wejściowe. Elewacja wsch. aneksu pn. przepruta szerokim otworem zamkniętym łukiem koszowym. Wypełnienie otworu posiadało niezachowany obecnie układ triady ostrołukowych arkad.

Elewacja wsch. segmentu środkowego identyczna jak w części zachodniej.

WNĘTRZA - niezachowane

WYPOSAŻENIE - Brak

INSTALACJE - Brak

Wkładkę założył: mgr Jan Szuliński listopad 2005 r

1. Widok od wsch., stan z 1915 r., IS PAN

2. Widok od wsch.

3. Widok od pn.-zach.

3. Widok od zach., fragment attyki

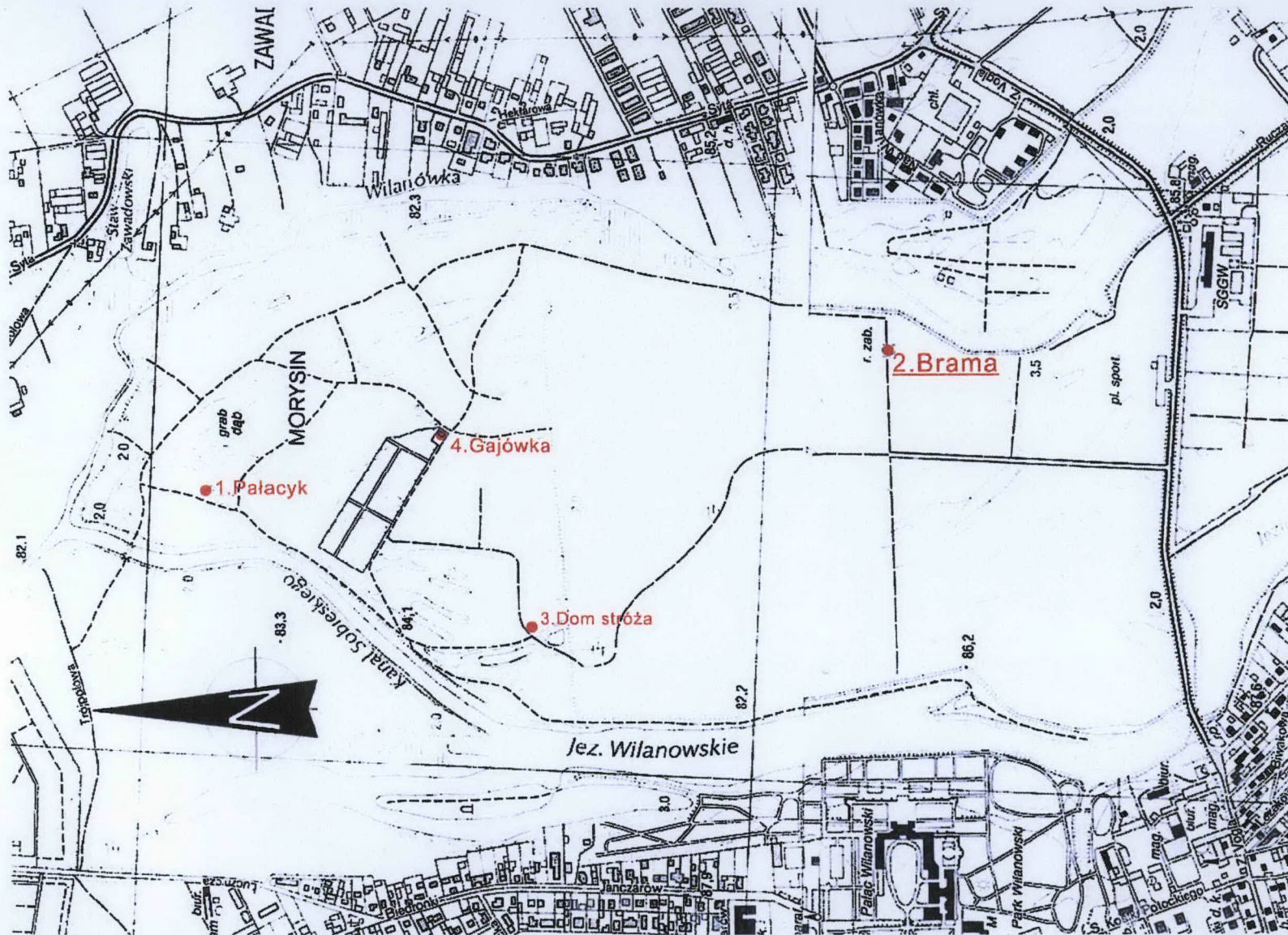
1. Miejscowość WARSZAWA
2. Dzielnica WILANÓW

5. Obiekt (nazwa jak w karcie)

BRAMA NEOGOTYCKA

6. Zawartość wkładki (nazwa materiału uzupełniającego)

sytuacja 1:10000, zdjęcia

1. Przyziemie aneksu wieżowego od wsch.

2. Fragment aneksu bocznego od strony pn.-wsch.

3. Elewacja boczna od pn.